Xarici dilin tədrisində dialoqlardan istifadə

Səmayə HƏSƏNOVA,
Bakı Slavyan Universiteti Məktəb-Lisey Kompleksinin ingilis dili müəllimi

Müasir dövrdə ingilis dili dünyanın ən çox öyrənilən xarici dillərindən biridir. Ölkəmizdə də təhsilin bütün səviyyə və pillələrində xarici dil kimi ingilis dilinin öyrənilməsinə üstün yer verilir. Bu dilin tədrisinə aşağı siniflərdən, hətta bəzi yerlərdə məktəbəqədər təhsil müəssisələrindən başlanılır. Son illər başqa xarici dillər kimi ingilis dilinin tədrisində də müəyyən irəliləyişlər, uğurlar hiss olunur. Bu fənnin yeni kurikulumu hazırlanıb, tədris resursları zənginləşib, metodikalar təkmilləşib, müəllimlərin peşəkarlığı yüksəlib.

Lakin bütün bunlara baxmayaraq hələ də ingilis dili tədrisinin keyfiyyətini qaneedici saymaq mümkün deyil. Ən azından ona görə ki, əvvəllər olduğu kimi, indi də ümumi təhsil pilləsinin məzunları məktəbdə on il ərzində ingilis dili keçmələrinə baxmayaraq bu dildə sərbəst danışa bilmirlər, yəni bu dilə danışıq səviyyəsində yiyələnmirlər. Fikrimcə, bunun bir səbəbi ingilis dilinin qrammatikasının öyrədilməsinə daha çox üstünlük verilməsi, həm şifahi, həm də yazılı nitqin inkişafına az diqqət ayrılması ilə bağlıdır.

Hər bir şəxsin xarici dili necə mənimsəməsi isə ilk növbədə onun nitq vərdişlərinə nə dərəcədə yiyələnməsi ilə ölçülür. Bu baxımdan şagirdlərdə ingilis dilindən şifahi və yazılı nitq vərdişlərinin aşılanması dil tədrisinin əsas məqsədi və vəzifəsi olmalı, müəllimlər bu məsələyə diqqət yetirməlidirlər. Müasir valideynlərin də məktəbdə dil tədrisindən gözləntiləri budur: övladları ingilis dilində sərbəst yazıb-oxumaq bacarıqlarına yiyələnməklə yanaşı, şifahi nitq vərdişləri də qazansınlar, hər hansı bir mövzu haqqında öz fikirlərini sərbəst ifadə edə bilsinlər; nəhayət, qəbul imtahanlarında uğurlu nəticə əldə etsinlər.

Bunu nəzərə alaraq mən öz təcrübəmdə şagirdlərin ingilis dilindən şifahi nitqə yiyələnməsinə xüsusi önəm verirəm. Şagirdlər ilk dəfə ingilis dili təliminə başlayanda ətrafındakı əşyaların adlarını ingilis dilində deməyi öyrənirlər. Bu proses müəllimin köməyi ilə irəliləyir. Sonra onlar öyrəndikləri sözləri cümlələrdə işlətməyə başlayırlar.

Mənim fikrimcə, şagirdlərin ingilis dilində şifahi nitqini inkişaf etdirməyin ən yaxşı yolu, üsulu dialoqdur. Mən təcrübəmdə bu üsuldan müntəzəm istifadə edirəm. Dialoqu aşağı siniflərdən başlayaraq hər sinfin səviyyəsinə uyğun təşkil edirəm. Məsələn, aşağı siniflərdə daha çox uşaqların özlərinə, ailələrinə, harada yaşadıqlarına, hansı sinifdə, necə oxumalarına aid məlumatlar üzərində dialoq qurur, onlarla sual-cavab aparıram. Sonralar dialoqların mövzusu daha da genişləndirilir və zənginləşdirilir. Yuxarı siniflərdə artıq şagirdlərin maraq dairəsi, nəyi xoşladıqları, hər hansı hadisədən aldıqları təəssürat dialoq mövzusuna çevrilir. Müəllimlə şagirdlər, şagirdlərin özləri arasında dialoqların təşkili kimi iş formalarından istifadə edirəm. Onu da qeyd edim ki, uşaqların bir-biri ilə ingilis dilində dialoq qurması, aparması daha səmərəli nəticə verir. Məsələn:

- What is your name?
- My name is Anar. And yours?
- And my name is Aynur. How are you, Anar?
- I'm fine thanks.

Və yaxud:

- Hi, Sona. Where are you from?
- I'm Baku, and you?
- I'm from England. I was born in London, but now we live in Baku.
- Why do you live in Baku?
- My parents vork here. - və s.

Belə dialoqlar qurmaq üçün şagirdlərə müxtəlif mövzular verirəm. Bu mövzular getdikcə çətinləşdirilir. Həm də bu işi müntəzəm, demək olar ki, hər dərsdə təşkil edirəm. Bəzən şagirdlər dialoq üçün özləri mövzu seçir, gün ərzində nə kimi işlər görməsi, hansı filmlərə baxması, hara getməsi barədə bir-birləri ilə dialoq qururlar. Yeri gəlmişkən qeyd edim ki, dialoqun səmərəli alınması üçün şagirdlərin söz ehtiyatının artırılması qayğısına qalır, onların lüğət fondunun zənginləşdirilməsi üçün müvafiq iş aparıram.

Belə dialoqlar şagirdlərin hələ aşağı siniflərdən şifahi nitq vərdişlərinə yiyələnməsinə imkan verir, onlarda dili öyrənməyə həvəs yaradır və şagirdlər get-gedə daha dolğun cümlələr qurmağa başlayırlar.